

Тернопільський національний економічний університет

Кафедра економічної теорії

**Міждисциплінарна курсова робота з
економічної теорії на тему:**

«Монопольний ринок та особливості його функціонування в Україні»

Студентки 2 курсу групи МУН-21
напряму підготовки "Міжнародний маркетинг"
Лотоцької Соломії Володимирівни

Керівник:
Доц. Новак Ю.Р.

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ECTS _____

Члени комісії _____
(підпис, прізвище та ініціали)

(підпис, прізвище та ініціали)

(підпис, прізвище та ініціали)

м. Тернопіль – 2016 р

ЗМІСТ

Вступ	3
1. Загальна характеристика ринку хліба і хлібопродуктів в Україні	6
2. Особливості пропозиції, попиту та дистрибуції хліба та хлібопродуктів в Україні	9
3. Особливості державного регулювання	14
4. Перспективи розвитку ринку хліба і хлібопродуктів в Україні та його конкурентне середовище	17
Висновки	20
Список використаних джерел	22

Вступ

Харчова промисловість в Україні є однією з найголовніших стратегічних галузей розвитку нашої економіки. Вона створена для стабільного забезпечення населення необхідними якісними продуктами харчування і є надзвичайно важливою ланкою формування експортного потенціалу країни та її продовольчої безпеки.

Хліб і хлібопродукти завдяки своїм унікальним якостям, є основними серед продуктів харчування, їх частка в раціоні населення України, становить 15% та забезпечує близько третини добової потреби людини в білку. Виробництво хліба та хлібобулочних виробів є однією із основних галузей харчової промисловості України і складає 6 % у загальній структурі реалізації продукції харчової промисловості.

Україна є одним із найбільших споживачів хліба серед країн Центральної та Східної Європи. Річне споживання хлібобулочних виробів на душу населення в середньому тут складає 116 кг, 86 кг з яких - хліб, та за останні роки частка споживання хлібобулочних виробів значно знизилася. Зниження обсягів споживання хліба в Україні може бути пов'язано зі збільшенням споживання заміників хліба, таких як піца, вареники і пельмені.

Ринок хліба та хлібобулочних виробів є одним з найважливіших секторів економіки, він має надзвичайно великий потенціал, забезпечує населення життєво необхідною продукцією, що у свою чергу гарантує державі соціальну стабільність. При цьому в останні роки на ринку спостерігається різке скорочення собівартості продукції та обсягів виробництва. Частково негативні тенденції на ринку хліба та хлібобулочних виробів зумовлені складною фінансовою ситуацією на світовому та вітчизняному ринку, та, як наслідок, скороченням попиту населення. Але головною причиною є відсутність комплексного дослідження розвитку ринку хліба та хлібобулочних виробів. У зв'язку з цим для встановлення причин скорочення обсягів виробництва та споживчого попиту постає необхідність

дослідження особливостей функціонування та тенденцій розвитку ринку хліба та хлібобулочних виробів.

Сьогодні хлібопекарська галузь України за своїми технологічними процесами, виробничими потужностями та асортиментом, може забезпечити населення найрізноманітнішими видами хлібобулочних виробів. Таким чином, споживчі переваги мають змогу швидко розвиватися, і споживачі все більше і більше починають вимагати нових продуктів з більш високою доданою вартістю.

Виходячи з вище сказаного, забезпечення умов, за допомогою яких будуть ефективніше використовуватись технологічні лінії хлібопекарського виробництва і мінімізуватись витрати праці всіх категорій працівників, заслуговують особливої уваги, тому що, хлібопекарські підприємства діють в умовах жорсткого державного регулювання, що є надзвичайно вагомим чинником при формуванні систем ефективної діяльності вітчизняних підприємств.

Актуальність: Одним з найактуальніших питань продовольчої безпеки країни є забезпечення населення високоякісними продуктами харчування власного виробництва. З цієї точки зору, важливим соціально-економічним завданням є створення в Україні необхідних умов для становлення та стабільного функціонування продовольчого ринку та безперервного задоволення потреб населення в продуктах харчування повсякденного попиту, зокрема, в хлібі та хлібобулочних виробах.

Метою роботи є дослідження поточного стану, тенденцій розвитку та виявлення проблем ринку хліба та хлібобулочних виробів України.

Реалізація поставленої мети зумовила необхідність вирішення таких **завдань:**

- визначення та характеристика загального стану ринку хліба та хлібобулочних виробів України;
- узагальнити теоретичні положення та розкрити економічну сутність поняття “ринок хліба та хлібобулочних виробів”,

визначити особливості його формування та функціонування;

- дослідити детермінанти товарної пропозиції на ринку хліба та хлібобулочних виробів та виявити особливості попиту споживачів на цей вид продукції у різних ринкових сегментах;
- визначити основні тенденції та проблеми розвитку торгівлі хлібом та хлібобулочними виробами;
- обґрунтувати теоретичні та практичні рекомендації щодо розробки ефективної цінової політики підприємств роздрібною торгівлі хлібопродуктами в умовах конкурентного середовища.

Об'єктом дослідження є процес функціонування вітчизняного ринку хліба та хлібобулочних виробів.

Предметом дослідження є розвиток торгівлі хлібом та хлібобулочними виробами.

1. Загальна характеристика ринку хліба та хлібопродуктів в Україні

Хлібопекарська галузь України відноситься до галузі харчової промисловості, яка характеризується відносною стабільністю та низьким ступенем ризику у функціонуванні. Зважаючи на те, що хліб відноситься до першочергових продуктів у споживчому кошику українців і є одним з основних продуктів харчування у соціально незахищених верств населення, досить значна частка хлібопекарської продукції знаходиться під державним контролем. Незважаючи на те, що «соціальних» сортів хліба займає 50% ринку, розвиток ринку хлібопродуктів відбувається саме завдяки «елітним» сортам хліба та здобних виробів.

Особливість українського ринку хліба у тому, що він на 99,9% представлений продукцією вітчизняного виробництва. Національна хлібопекарська галузь працює в режимі натурального господарства: виробництво дорівнює споживанню. Хлібопекарська галузь України є високо конкурентною: на даний час в ній працює близько 400 великих промислових хлібо заводів, які розміщені у містах і районних центрах і виготовляють - 72% хліба і хлібо булочних виробів хлібо заводи, близько 500 невеликих підприємства колишньої системи Укркоопспілки, які виготовляють 6% хліба та понад 1000 приватних та малих міні-пекарень, що випікають 20% хліба і хлібо булочних виробів[1, с. 44].

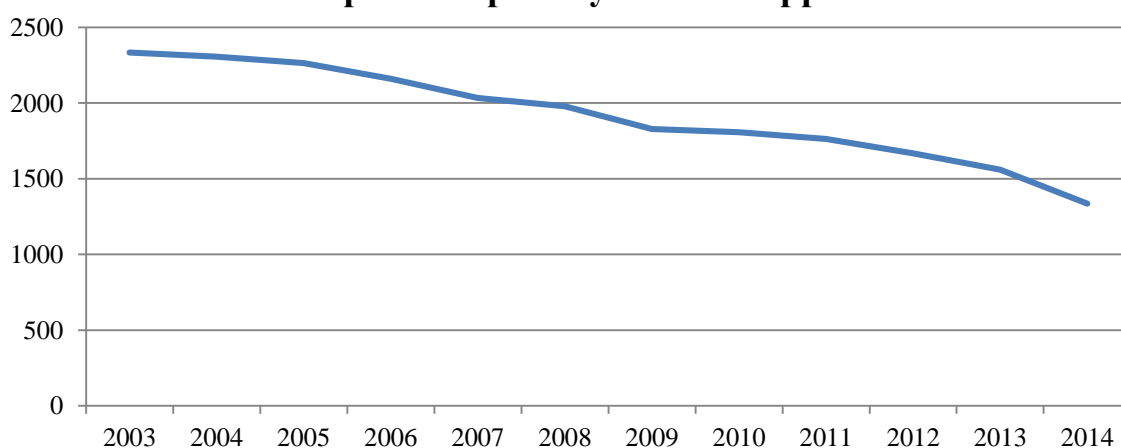
На сьогоднішній день, найбільшими виробниками хліба та хлібо булочних виробів в Україні є 6-7 підприємств, які контролюють майже половину ринку, кожне з яких зосереджує свої виробничі сили у певному регіоні. Одною з найбільших компаній-виробників на сьогоднішній день є «Хліб Києва», яка займає 91% київського ринку і 14,5% – національного. Усю Південну Україну охоплює холдинг «Т&S», західні області – ПАТ «Концерн«Хлібпром». Решта компаній, які разом складають 57% українського ринку, є дуже дрібними та є зосередженими на виготовленні продукції для окремих населених пунктів або районів. До невеликих компаній належать такі підприємства, як ВАТ «Коровай» (близько 3%

національного ринку), ТОВ «Агросервіс 2000» (2,9% ринку) тощо. Найбільші хлібозаводи України займають всього лиш 3% ринку, що пов'язано з коротким терміном реалізації продукції, в результаті чого виробники мають можливість продавати хлібобулочні вироби лише у своєму регіоні – географічне розширення реалізації збільшує транспортні витрати, а як наслідок, і собівартість продукції, а також знижує якість продукції, що зменшує її конкурентноспроможність, порівняно з місцевою.

Ситуація у регіонах України щодо виготовлення хлібопекарської продукції виглядає так: до областей, які є найбільшими виробниками хліба та хлібобулочних виробів належать Донецька, Дніпропетровська та м. Київ, на середньому рівні виробництва - Харківська, Одеська, Луганська, Запорізька та Вінницька області. Найменша частка у загальному обсязі виробництва належить Закарпатській, Тернопільській, Чернівецькій та Івано-Франківській областям.

Місткість ринку хліба та хлібобулочних виробів України в натуральному вираженні в останні роки демонструє негативну динаміку. Але у грошовому вираженні ситуація протилежна. За даними Державної служби статистики України, на протязі 2003–2014 рр. відбувалось значне зниження виробництва хліба та хлібобулочних виробів – з 2335 тис. т у 2003 р. до 1335 тис. т у 2014 р., що менше на 1000 тис. т, або на 42,8%[1,с.46].

Динаміка виробництва хліба та хлібобулочних виробів України у 2003-2014рр.

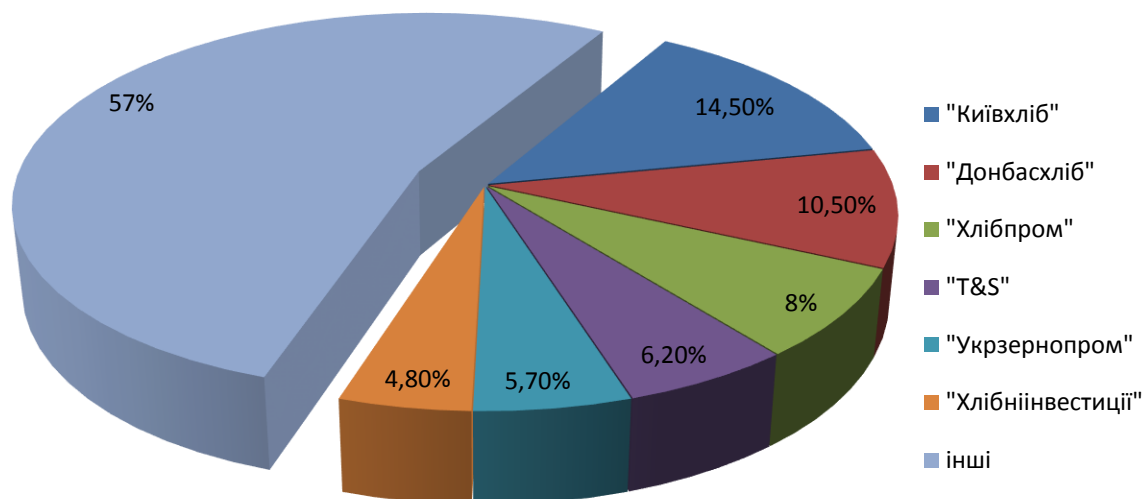
Із наведеного графіка можна зробити висновок, що загальний економічний спад в Україні, девальвація гривні, зниження платоспроможності населення, збільшення частки тіньового виробництва хліба є основними стримуючими факторами розвитку галузі й будуть надалі приводити до скорочення ринку хліба та хлібобулочних виробів.

2. Особливості пропозиції, попиту та дистрибуції хліба та хлібопродуктів в Україні

Ринок України представлений великою кількістю вітчизняних підприємств, які забезпечують населення необхідними продуктами харчування. Значна частина продовольчих товарів постачається із-за кордону. Однак особливістю ринку хліба і хлібобулочних виробів України є те, що майже всю його пропозицію забезпечено українськими виробниками.

За офіційними даними, в Україні зареєстровані 1747 підприємств з виробництва хлібобулочних виробів. Останні десять років (2005-2015рр.) на хлібному ринку простежуються дві тенденції. По-перше, йде концентрація виробництва і створення великих об'єднань (холдингів), які мають підприємства в кількох регіонах. По-друге, з'явилося дуже багато дрібних виробників, що спеціалізуються на випуску окремих видів хлібобулочних виробів. Число таких підприємств на даний час уже досягає декількох тисяч. Саме через це близько 80% хлібобулочних виробів в Україні виготовляється великими промисловими виробниками. Інші 20% продукції виробляється міні-пекарнями, пекарнями при супермаркетах і іншими дрібними виробниками. Незважаючи на велику кількість виробників хліба та хлібобулочних виробів, основним офіційним виробником в Україні є компанія «Київхліб», саме вона контролює 14,5% ринку. Значна частка ринку(10,5%) знаходиться у компанії "Донбасхліб", підприємства якої сконцентровані в Донецькій області. Третє місце на ринку займає компанія "Хлібпром", яка працює в західних регіонах нашої країни, і її доля становить 8% ринку. Також значні долі у таких виробників, як "Т&S", "Укрзернопром" і "Хлібніінвестиції". Ці компанії контролюють 6,2%, 5,7% і 4,8% відповідно[4].

Питома вага основних виробників хліба і хлібобулочних виробів в Україні %

Серед методів продаж, які використовують українські виробники хліба, потрібно виокремити такі як активні продажі, які характеризуються роботою торгових представників, мерчандайзерів, а також проведенням інших рекламних заходів, що дозволяє збільшити лояльність до виробника як кінцевих споживачів, так і посередників. Метод пасивних продаж, який характеризується тим, що посередники-партнери беруть на себе функції реклами і просування вироблюваної продукції на ринку[2, с. 42]

В загальній структурі ринку хліба і хлібобулочних виробів можна виокремити декілька основних груп: хліб з пшеничного борошна, хліб з житнього борошна, хліб з суміші житнього і пшеничного борошна, булочні вироби і так далі. Всього в асортименті пекарів є понад 750 найменувань продукції, і з кожним днем її асортимент все більше розширюється. Так, порівняно недавно в Україні почали робити преміум-продукцію – хліб з горіхами, родзинками, кунжутом, і іншими інгредієнтами. У зв'язку з високим попитом і регулярним споживанням хліба населенням в цілому попит на хліб в Україні відносно нееластичний як за ціною, так і за доходами

громадян. При зростанні цін або зростанні доходів громадян попит на хліб істотно не зміниться. Лише при різкому зростанні ціни у декілька разів можливе деяке зниження загального рівня споживання хліба, а також зростання питомої ваги хліба, виробленого в домашніх умовах. Особливості розвитку ринку хліба та хлібобулочних виробів свідчать, що у зв'язку із скороченням населення країни, скорочується споживання хліба в натуральному вираженні. Ця тенденція характерна для України в цілому. При цьому в грошовому вираженні обсяг виробництва останніми роками постійно зростає. Це було пов'язано як із зростанням витрат на виробництво хліба, так і із зростанням споживання хліба, який не належить до соціальних сортів, і на виробництво якого немає державних обмежень за рівнем рентабельності.

Найближчими роками варто очікувати збереження тенденції скорочення виробництва в натуральних величинах і зростання в грошових. При цьому частка споживання поліпшеного хліба, який не належить до соціальних сортів, поступово буде зростати, а на темп зростання в першу чергу впливатиме темп зростання доходів громадян. За останні декілька років можна констатувати тенденцію до диверсифікації ринку і переорієнтації попиту українських споживачів на різноманітніші хлібобулочні вироби. До кризи багато українських споживачів із зростанням доходів були готові знизити споживання дешевої продукції і платити за хліб удвічі більше, але купувати якісну продукцію з вищих сортів борошна з додаванням родзинок, кураги, інших сухофруктів або спецій. При цьому багато великих хлібобулочних комбінатів, бачачи зростаючий попит, почали випускати дорогі сорти хліба вслід за дрібними виробниками. Проте криза негативно вплинула на зміну споживчих переваг.

**Показники виробництва і споживання хліба і хлібопродуктів в
Україні у 2008-2014рр.**

Показники	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Виробництво хліба та хлібопродуктів, тис. т	1978	1828	1808	1763	1686	1561	1357
В розрахунку на душу населення, кг/рік	42,8	39,7	39,4	38,6	37,0	34,3	31,56
Фонд споживання, тис. т	5340,1	5145,1	5105,9	5046,8	4989,9	4933,2	4667,7
Споживання населенням на одну особу, кг/рік	115,4	111,7	111,3	110,4	109,4	108,4	108,5

Виробництво основних видів хліба

Хліб пшеничний, тис. т	1005,6	900,3	871,3	787,8	729,7	677,1	591,1
Хліб житній, тис. т	13,4	9,7	11,0	8,8	8,6	13,4	11,3
Хліб житньо-пшеничний і пшенично-житній, тис. т	555,6	543,6	541,1	518,8	488,2	456,9	410,4

Середні ціни виробників, грн. за 1 т

Індекси цін виробників хліба та хлібопродуктів, % до попереднього року	127,6	109,5	109,4	113,5	105,2	104,7	113,6
Хліба пшеничного	-	-	3187,0	3618,3	3924,7	4222,8	4702,3
Хліба житнього	-	-	3530,7	4310,8	4557,6	4782,3	5539,6
Хліба житньо-пшеничного і пшенично-житнього	-	-	3061,1	3599,7	3929,3	4189,4	4511,5

Середні ціни споживачів, грн. за кг

Індекси споживчих цін, % до попереднього року	133,3	112,6	112,3	115,0	98,0	101,1	113,4
Хліба пшеничного з борошна вищого гатунку	-	-	5,05	5,94	6,41	6,71	7,95
Хліба житньо-пшеничного і пшенично-житнього	3,33	3,94	4,34	5,28	5,34	5,46	6,98

Як свідчать дані із наведених таблиць, виробництво хліба та хлібобулочних виробів мало постійно зростаючі темпи падіння: у 2009 р. порівняно з 2008 р. зниження склало 7,6%. Починаючи з 2010 р. порівняно з попередніми періодами падіння склало 1,1%, у 2011 р. – 2,5%, у 2012 р. – 4,4%; у 2013 р. – 7,4% і у 2014 р. – 13,1%. При цьому в розрахунку на душу населення обсяг виробництва мало повільніші темпи падіння порівняно з попередніми роками: у 2009 р. – 7,5%; у 2010 р. – 0,8%; у 2011 р. – 2%; у 2012

р. – 4,2%; у 2013 р. – 7,4% та у 2014 р. – 8%. З іншого боку, фонд споживання хліба та хлібобулочних виробів знижувався ще меншими темпами, а в розрахунку на одну особу у 2012 та 2013 рр. порівняно з попередніми роками темпи падіння стабілізувалися і мали однакові значення (0,9%), а у 2014 р. фонд навіть отримав зростання порівняно з 2013 р. на 0,1%. Така ситуація пов'язана зі скороченням споживання, демографічною ситуацією в країні, купівельною спроможністю населення, яка постійно знижується, зміною смаків споживчої аудиторії, воєнними діями на сході країни та відсутністю даних з тимчасово окупованої території АР Крим, м. Севастополя та частини зони АТО.

3. Особливості державного регулювання галузі

Хлібопекарська галузь – є одною з основних галузей харчової промисловості України і важливим індикатором продовольчої безпеки. Разом з тим сьогодні склалась тенденція до тінізації ринку виробництва хліба та хлібобулочних виробів, виникнення нечесної конкуренції, значного зростання цін на продукцію. Тому, беручи до уваги соціальне значення галузі, а також кризові явища, постає необхідність в підвищенні ролі державних органів контролю за виробництвом та ціноутворенням у хлібопекарській галузі на базі аналітичних досліджень діяльності підприємств-виробників. З огляду на те, що хліб був і залишається соціально важливим продуктом, діяльність усіх виробників знаходиться під впливом державного регулювання. В першу чергу, воно стосується ціноутворення, а саме визначення граничної норми рентабельності на масові соціальні сорти хліба.

Згідно з законодавством України державне регулювання цін на хліб та хлібобулочні вироби здійснюється шляхом встановлення фіксованих цін, граничних рівнів цін, граничних рівнів торговельних надбавок і постачальницько-збутових націнок, граничних нормативів рентабельності або шляхом впровадження обов'язкового декларування цін[3, с.237]. Таким чином, важливим аспектом діяльності хлібопекарських підприємств є виробництво соціальних сортів хліба. У проекті Закону України "Про хлібопечення в Україні" соціальний хліб визначений як хліб, виготовлений із суміші борошна першого та другого гатунку, дріжджів, солі та води, який виготовляється в обсягах, визначених замовленнями обласних, районних, міських державних адміністрацій. Тобто це є хліб простої рецептури, який суттєво дешевший порівняно з іншими видами. За результатами обстеження, частка хліба простої рецептури у загальному виробництві в Україні протягом останніх років складала не більше 30% і має тенденцію до зменшення. Так, значна кількість підприємств-виробників перестали

виробляти хліб за простою рецептурою. Замість цього здійснюється виробництво нових видів хліба з додаванням одного з компонентів – цукру, жиру та інших наповнювачів, ціни на які державному регулюванню не підлягають. Регулюючи ціни продажу продукту першої необхідності і одночасно, встановлюючи для нього загальну ставку ПДВ, у нашій державі виробники фактично оплачують соціальний захист населення за власний рахунок. Ціни виробників показують об'єктивне зростання виробничих витрат, яке неможливо зупинити методами примусу. Якщо в таких умовах продовжувати збільшувати тиск на споживчі ціни, то така політика швидко призведе до зменшення випуску продовольчих товарів.

Виробництво хлібобулочних виробів є матеріаломістким і вагому частку в структурі собівартості продукції займають витрати на сировину. Постійне поступове підвищення цін на борошно, дріжджі, сіль, воду та іншу сировину, а також на енергоресурси і паливо, призводить до зростання собівартості продукції. Однак, зважаючи на соціальну значущість хліба, держава встановлює граничний рівень рентабельності на соціальні види хліба, а органи місцевої влади стежать за цінами і жорстко регулюють їхній рівень. Такими чином, виробництво соціальних видів хліба обмежує можливість підвищення прибутковості підприємств. Нарощування обсягів виробництва елітних видів хлібопекарської продукції з різними наповнювачами, ціноутворення на яку держава не регулює, значною мірою залежить від платоспроможного попиту споживачів. Зважаючи на стійку тенденцію, що спостерігається протягом останніх років, до зменшення доходів населення та зменшення його купівельної спроможності, цей сегмент ринку також є обмеженим для вітчизняних підприємств.

Держава регулює механізм забезпечення хлібопекарських підприємств зерном і борошном для потреб виробництва. Але, у зв'язку із поглибленням кризової ситуації в країні, з боку держави запроваджено обмеження щодо забезпечення виробників хлібопекарської продукції борошном із зерна з Аграрного фонду. У 2014 р. постановою КМУ №381 від 27 серпня 2014 р.

«Про внесення зміни до Порядку постачання та використання борошна, виробленого із зерна державного інтервенційного фонду» запроваджено зміни, згідно з якими зерно за пільговими цінами із державного інтервенційного фонду хлібопекарські підприємства можуть отримувати лише для виробництва «хліба вагою більш як 500 грамів з борошна пшеничного вищого, першого і другого сорту та їх суміші, борошна житнього та суміші борошна пшеничного та житнього простої рецептури (борошно, дріжджі, сіль, вода) без додавання цукру, жиру, інших наповнювачів, хліба і хлібобулочних виробів для діабетиків», а не «хліба та хлібобулочних виробів, що користуються найвищим споживчим попитом у регіоні» як було раніше [6]. Це обмежує можливості розширення асортименту хлібопекарських підприємств тими виробами, які у своїй рецептурі містять цукор, жири, молоко і молочні продукти, оскільки їх не можна віднести до простих рецептур. Таким чином, хлібопекарські підприємства змушені переглядати асортимент вироблюваної продукції та впроваджувати нові види продукції, які б були прибутковими для підприємства.

Окрім економічної складової на ринку хліба існує проблема контролю над якістю нелегальної продукції. Так, жодна міні-пекарня не має повноцінної обладнаної лабораторії, що здійснює контроль на всіх етапах випуску хліба – від сировини до готової продукції. Жорстке регулювання ринку хліба України державою стало причиною незацікавленості іноземних інвесторів в розвитку цього ринку: сьогодні в Україні практично немає хлібо заводів, де б використовувалися іноземні інвестиції.

4. Перспективи розвитку ринку хліба і хлібопродуктів в Україні та його конкурентне середовище

Зважаючи на те, що хлібопекарська галузь є однією з найважливіших галузей, що забезпечують продовольчу безпеку України, то виявлення проблем у її розвитку та вчасне вирішення є необхідною умовою для підтримання продовольчої безпеки на заданому рівні.

З урахуванням соціальної значущості продукції хлібопекарських підприємств перша проблема, яку необхідно вирішувати – це вартість сировини, тобто борошна і енергоносіїв. Крім цього постійно дорожчають енергоресурси, кредити, транспортні витрати. Як наслідок, стрімке зростання практично усіх складових собівартості виробництва хліба примушує хлібопекарську промисловість в сьогоденних умовах виживати. Крім цього державне регулювання діяльності підприємств хлібопекарської промисловості, в основному, тільки за рахунок рентабельності хлібопекарського виробництва, має такі негативні моменти: у підприємств практично не залишається засобів на технічний розвиток та зниження рентабельності призводить до зменшення відрахувань до бюджету. З іншого боку, зважаючи на те, що доступність хліба є гарантом соціальної стабільності українського суспільства, держава проводить особливу політику на ринку хліба України, яка проявляється в досить жорсткому регулюванні цін на хліб. Дії держави на ринку хліба в основному зводяться до адміністративних методів регулювання і контролю, при цьому основним завданням державних органів стала підтримка мінімального рівня роздрібних цін. Однак, не приділяється достатньої уваги створенню ринкових механізмів розвитку хлібопекарської промисловості [3,с.235]. Аналіз сучасного стану підприємств хлібопекарської промисловості виявив тенденцію до спаду обсягів виробництва, зниження фондівіддачі та продуктивності праці, неефективне використання технологічних ліній, несвоєчасність поставок сировини, яка не завжди відповідає якісним характеристикам, застарілість

технології виробництва і матеріально-технічної бази підприємств тощо. Таким чином, на підприємствах хлібопекарської галузі неефективно використовуються виробничі і трудові ресурси [5].

Протягом 2003–2014 рр. в Україні відбувалось значне зниження виробництва хліба та хлібобулочні виробів. Собівартість продукції підприємств хлібопекарської галузі в останній час стрімко зростає за рахунок збільшення вартості сировини, енергоносіїв і інших складових виробництва. Внаслідок цього рентабельність діяльності операторів ринку хліба та хлібобулочних виробів знижується. Основні оператори ринку хлібопродуктів обирають вертикально інтегровану схему виробничого процесу, що надає можливість оптимізувати всі процеси виробництва та підвищити рентабельність. Для українського ринку хліба характерний високий рівень тінізації та жорстка конкуренція виробників.

Щодо перспектив розвитку національного ринку хлібопродуктів, можна стверджувати наступне:

- загальний економічний спад в Україні, девальвація гривні, зниження платоспроможності населення, збільшення частки тіньового виробництва хліба є основним стримуючим фактором розвитку галузі та буде надалі приводити до скорочення ринку хліба та хлібобулочних виробів;

- тінізація ринку буде стримувати різке зростання цін з боку великих виробників, оскільки у малих пекарень ціни нижче за рахунок ухиляння від багатьох легальних витрат. У результаті великі виробники будуть балансувати між економічно обґрунтованою ціною та ціною, запропонованою невеликими пекарнями;

- найближчі кілька років очікується досить значне зменшення замовлень виробників соціальних сортів хлібопродуктів і збільшення виготовлення більш рентабельних видів продукції, які не підпадають під державне регулювання. Для поліпшення роботи виробників і ліквідації тінізації на ринку хліба необхідно розробити єдину систему оподаткування, яка створить рівні умови діяльності як для великих виробників, так і для

невеликих пекарень, а також встановити єдині вимоги до якості продукції та процесу її виробництва для всіх виробників, які повинні будуть одержувати ліцензії або сертифікати на виробництво хліба [5].

Стратегічні перспективи хлібопекарської галузі повинні враховувати об'єктивні ринкові закони та пов'язані з посиленням її комплексного розвитку: технологічне переозброєння шляхом заміни обладнання та автоматизації технологій; випуск нових продуктів; досягнення максимально ефективного виробництва за рахунок зниження матеріало- та енергомісткості продукції; формування і використання новітніх технологій, яке можливе лише за умов державної підтримки, що дозволяє впроваджувати державне стимулювання вітчизняних виробників продовольчого обладнання або придбання імпортного на пільгових умовах.

Висновки

Таким чином, проаналізувавши ринок хліба в Україні, варто зазначити, що відбувається скорочення виробництва хліба та хлібобулочних виробів. Ця тенденція характерна для України в цілому. Головними причинами такого стану є : зміна структури споживання, висока міра зносу устаткування, збитковість діяльності підприємства тощо.

При цьому в грошовому вираженні обсяг виробництва в останні роки постійно зростає. Це у першу чергу було пов'язано як з ростом витрат на виробництво хліба, так і з ростом споживання хліба, що не відноситься до соціальних сортів, і на виробництво якого немає державних обмежень за рівнем рентабельності. У найближчі роки варто очікувати збереження тенденції скорочення виробництва в натуральних величинах і ріст у грошовій. При цьому частка споживання поліпшеного хліба, що не ставиться до соціальних сортів, поступово буде рости, а на темп росту в першу чергу буде впливати темп зростання доходів громадян.

Особливістю ринку є короткий термін реалізації продукції, який значною мірою має вплив на кількість виробників та їх частку ринку. Загалом майже половину ринку хліба України займають 6-7 основних великих виробників, що зосереджують свої потужності в окремих регіонах, окрім цього, на ринку функціонує досить значна кількість невеликих підприємств, а отже, конкуренція на регіональних ринках є високою. Ринок хліба та хлібобулочних є залежним від ситуації на ринку борошна та коливань на зерновому ринку, який є дуже чутливим до сезонних факторів та державного регулювання. Виробництво та продаж хлібної продукції в Україні регулюється – місцева влада може встановлювати граничну норму рентабельності для окремих сортів соціального хліба.

Одним з найважливіших завдань подальшого розвитку ринку хліба та хлібобулочних виробів є суттєве покращення забезпечення попиту споживачів якісними продуктами за доступними цінами, отримання на цій

основі достатньої маси прибутку хлібопекарськими підприємствами та підвищення ефективності їх діяльності.

З метою покращення стану хлібопекарської галузі необхідно розробити збалансовану стратегію розвитку хлібопекарської промисловості як на регіональному, так і на національному рівнях. Стратегія повинна узгоджувати економічні інтереси підприємств-виробників та соціальні інтереси споживачів і суспільства в цілому. Таким чином, головне завдання стратегічного розвитку хлібопекарської промисловості забезпечити виробництво хліба та хлібобулочних виробів в обсязі та асортименті, які зможуть задовольнити споживчі потреби усіх верств населення за якістю та економічною доступністю.

Отже ситуація, що склалася на ринку хліба, свідчить про те, що йому давно вже потрібні кардинальні зміни та особлива увага і контроль зі сторони держави. Успішне функціонування вітчизняних виробників можливо тільки за умови перегляду законодавчих актів, які регламентують розвиток цієї галузі. При цьому перспективними напрямками наукових досліджень є розробка стратегічних напрямів модернізації економічного механізму функціонування ринку хліба та хлібобулочних виробів.

Список використаної літератури

1. Волкова С.Ф. Проблемы эффективного развития хлебопекарной промышленности Украины / С.Ф. Волкова // Продовольча безпека: світові тенденції та національні особливості : матер. наук.-практ. конф. (25 вересня 2014 р., м. Одеса). – Одеса: Фенікс, 2014. – С. 43-47.
2. Родченко В. Б. Регулювання ринку хлібопекарської продукції у розрізі продовольчої безпеки регіону / В. Б. Родченко // Агросвіт. – 2010. – №24. – С. 40-44
3. Макух Т.О. Особливості державного регулювання фінансового забезпечення підприємств хлібопекарної галузі / Т.О. Макух // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – № 1. – С. 235-241.
4. Гаркавенко С.С. Маркетинг: Підручник / С.С.Гаркавенко.- К.: Лібра, 2002.- 712 с.
5. Прокіп М.І. Стан хлібопекарської галузі в Україні [Електронний ресурс] / М.І. Прокіп. – 2013. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/20_DNI_2013/Economics/9_142783.doc.htm.
6. Родченко В.Б. Основні тенденції та перспективи розвитку ринку хлібопекарської продукції регіону (на прикладі Харківської області) [Електронний ресурс] / В.Б. Родченко // Ефективна економіка. – 2010. – №12.–Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=426>.
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 22 лютого 1995 р. № 135 «Про положення про державне регулювання цін (тарифів) на продукцію виробничо-технічного призначення, товари народного споживання, роботи і послуги монопольних утворень» [Електронний ресурс].–Режим доступу: www.rada.gov.ua
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 25 грудня 1996 р. № 1548 «Про встановлення повноважень органів виконавчої влади та виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін (тарифів)»

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua. 47 8.

Проект Закону України «Про хлібопечення в Україні» від 16.12.2008

№3487 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF2OV00A.html#.